

Norrlands Trängbataljons etablering i Sollefteå 1898.

Vad gjorde att Norrlands trängbataljon etablerades i Sollefteå 1898? För att få veta det måste vi gå tillbaka till Riksdagen 1885 och 1892 och de försvarsbeslut som då togs, det "nya" försvaret av Sverige startade med de beslut som då togs vid dessa två riksdagar med efterföljande försvarsbeslut.

Först med Krimkriget på 1850-talet och de tyska värnpliktsarméernas stora framgångar i krigen mot Danmark 1864, Österrike 1866 och Frankrike 1870–71 övertygades svenska politiker och militärer om vinsterna med att helt och hållet övergå till ett värnpliktsystem.

Så skedde sedan genom en serie riksdagsbeslut 1885, 1892 och 1901. Besluten föregicks av en politisk debatt där bland annat en del liberala och socialistiska debattörer framhävde värdet av en allmän milis som inte kunde användas av kungamakten för att slå ned inhemska uppror. Beslut togs bla vid 1892 riksdag att 90 dagars utbildning av värnpliktiga skulle införas. I en bilaga till det försvarsbeslut men tog 1892 kan man läsa "*STAT för Norrlands trängbataljon att tillämpas i den mån nödiga medel dertill blifva tillgängliga*".

Bataljonen bestod av. 12 officerare. 21 underofficerare. 90 korpraler o värnpliktiga. 11 civila.

Major (bataljonschef) totalt: 6,225 kr (*4000 kr årslön, dagaflöning i 365 dagar á 4 kr 1460 kr. lönetillägg för 1 tjänstehäst 400 kr. fourrageersättning 365 kr*).

Kapten mellan 3895 - 1980 kr. Löjtnant 1320 kr – 720 kr.

Fanjunkare 1511, 30 kr – 992 kr. Sergeant 1090 kr – 515 kr.

Regementsläkare 4260 kr. Bataljonsveterinär 1630 kr.

Korpraler och värnpliktiga 15 kr/månad – 5 kr/månad. Trumpetare 3 kr/månad.

Särskilda anslag: 2257 kr (*Medikamentpenningar, skriftmaterialer, skolor, praktiska övningar, musikinstrument*).

Inkvartering: 1 867,50 kr

Den totala kostnaden för bataljonen är 110,140,70 kr/år

Även etableringen av Norrlands Trängbataljon föregicks av en politisk debatt dock på en mera jordnära nivå, men även av ett strategiskt bedömmande från försvarsmaktens sida. Så inget nytt under solen om man jämför med den debatt som nu förs vad gäller etablering av nya regementen.

Den 6 december 1892 skriven en O Olsson till "Herrar Stadsfullmäktige" i Östersund

”Genom senaste riksdagsbeslut i härordningsfrågan kommer en trängbataljon att förläggas till Norrland, enligt Kungl. Proposition till Sollefteå. Alternativt har även nämnts Östersund, men säkert torde kunna antas, att då någon viss plats ej ännu är definitivt bestämd, är det därför av yttersta vikt att ingenting försummas, som kan bidra till att vederbörande vid sitt val föredraga Östersund.

Herrar Stadsfullmäktige skola utan tvivel ej kunna undgå att i framtiden utsättas för berättigat klander om Sollefteå skulle erhålla företräde framför Östersund som om ingenting från stadens sida vidtages för att motverka ett för vårt samhälle så olyckligt beslut.

För att kunna kraftigt inverka på frågans avgörande vågar jag föreslå, att herrar Stadsfullmäktige måtte besluta, att hos Kunglig. Lantförsvarsdepartementet ingiva till Konungen ställt erbjudande från Östersund stad, att utan ersättning lämna för Trängbataljonens behov till kasernbyggnader och exercisplats erforderlig mark från s,k. Lugnelägdan å hemmanet nr 3 Odensala och att beslut därom måtte genast expedieras. Nämda jordområde har en areal om ca 70 tunnland.

Östersund den 6 december 1892.

O. Olsson”

Kommentar. Området som erbjuds är där 15 gamla skjutbanor låg med sträckning mot Lungvik (nu solcellspark).

Den 13 december 1892 finns det ett yttrande angående en eventuell etablering i Östersund från Löjtnanten vid K. Fortifikationen G. Lundqvist. Yttrandet är ställt till Herrar Stadsfullmäktige i Östersund.

Stadsfullmäktige har utsett en kommitté bestående av följande personer. O. Olsson, handlare. E. Warodell, regementsläkare. G. Andersson, bankdirektör. Som skall handlägga frågan.

Inledningsvis skriver Lt Lundqvist att någon plats för nämnde kår inte är beslutat av riksdagen. Men att det finns ett yttrande från generalstaben från den 25 juni 1892.

Generalstaben skriver inledningsvis, ” *Ehuru de militära synpunkterna icke ensamt kunna varda de bestämmande i frågan om val av orter, varest de nyuppsatta regementena och kårerna böra förläggas*”. Man nämner att Sollefteå har ett länslasarett som kan erbjuda utbildning för bataljonens sjukvårdsmanskap. Det är ur rent militäriska synpunkter viktigt och ger Sollefteå företräde. Fördelen för Östersund är att det finns en stor läkarkår som planeras utökas i närtid. Dessutom skall ett nytt länslasarett byggas. Det som nu finns är en äldre otidsenlig träbyggnad. Östersund är redan en garnisonsstad genom att A 4 (1893) finns i staden. Området som staden erbjuder består av lerskiffergrus, åt söder är marken torr och höglänt, mot norr myrlänt och glest bevuksen. Man trycker också på att kommunens offervillighet kommer att väsentligt inverka på avgörandet var den nyupprättade kåren kommer att förläggas.

Därefter följer ett yttrande från Lt. Lundqvist riktat till Stadsfullmäktige i Östersund.

Det område som avdelats är fullt tillräcklig att inrymma såväl kasernanläggning som nödvändigt övningsfält. Finns ett fast lager att anlägga byggnader på i likhet med befintligt artilleriregemente. Vatten och avlopp kan lätt sammanbindas med stadens ledningar.

Efter det att denna skrivelse inkom till Stadsfullmäktige i Östersund skriver den av stadsfullmäktige utsedda kommittén följande.

”De nu utsikter finnas att Östersund kan bliva en betydande garnisonsort, en förmån som stadssamhällena med rätta ur ekonomisk synpunkt skatta högt, synes oss att staden bör i vad dess förmåga står medverka till att det gynnsamma tillfället ej går staden ur händerna synnerligast som den föreslagna pekuniära uppoffringen enligt vårt förmenande är obetydlig.”

Kommittén trycker också i sin skrivelse att det ut stadens utveckling är viktigt att ge den uppväxande ungdomen alternativ till försörjning på orten. Arbetslösa ynglingar kan erbjudas militär verksamhet. Man säger också att det aldrig förkommit oordning mellan Frösöläger och A 4 där olika kårer voro förlagda vilket det har skett söderut.

Avslutningsvis står det så här i nämnda skrivelse.

”Vi föreslår att Herrar Stadsfullmäktige måtte besluta att till Kungl. Lantförsvarsdepartimentet ingiva till Kungl. Maj:t ställt anbud om upplåtande av erforderlig mark från stadens skifte å hemmanet Nr 3 Odensala till kasernanläggningar och övningsfält för Norrlands trängbataljon men med rättighet för staden att till timmer eller ved avverka de träd, som ej för staten äro erforderliga till blivande planteringar och med skyldighet för staten att ensam bestrida lagfartskostnaderna

Östersund den 22 december 1892.”

Med anledning av ovan nämnde skrivelse håller Stadsfullmäktige Östersund ett sammanträde i rådhuset den 30 december 1892.

§ 2: *”.....med anledning af Herr Olsson väckta förslag om åtgärders vidtagande för Norrlands Trängbataljons förläggande till Östersund, afgifva och till Stadsfullmäktige inkomna med utlåtande, så hade från bemälda kommitterande inkommit ett så lydande utlåtande, åtföljt af deri åberopande, af Löjtnanten vid Kongl. Fortificationen Carl Lundqvist, här nedan jämväl inkomna yttrande”.*

Stadsfullmäktige bifaller det förslag som kommittén kommit fram till rörande markanskaffning Nr 3 Odensala, förutom vad gäller lagfartskostnaderna och det förbehåll som kommittén föreslog vad gäller viss avverkningsrätt. *”till Kongl. Majt. Ingå med anbud att upplåtande åt Kongl. Majt. Och kronan, utan ersättning, af till kasernanläggningar och övningsfält för Norrlands Trängbataljon, derest denne blefve till staden Östersund förlagd.....*

Kommittén fick uppdrag av Stadsfullmäktige att upprätta en karta över föreslaget område Nr 3 Odensala.

Den 30 december 1893 avger Chefen för Kongl. Fortifikationen ett yttrande angående Norrlands trängbataljons förläggning till Kunungen. Yttrandet är underskrivet av Chefen för Kungl Fort – n/ H Elliot.

” Genom nådiga remisser af den 15. Och den 25 februari, den 2 oktober, den 2. November och den 12 december detta år har Eders Kungl. Maj:t infortrat Chefen för Fortifikationen underdåniga utlåtande öfver de anbud, Östersund stad å ena sidan samt Sollefteå kommun och municieldistrikt å den andra ingifvet om afstående af mark, för den händelse Norrlands trängbataljon kommer att till orten förläggas; och får jag till åttlydande af denna befallning efter att hafva besett de ifrågasatta platserna med remisshandlingarnas återställande i underderdånighet anföra följande”.

Yttrandet behandlar till största delen förläggningsfrågor men tar också upp rent militärstrategisk frågor vad beträffar mobilisering och transporter till tänkt krigsuppgift.

Östersund erbjuder nr 3. Odensala (200m brett och 1500 m långt område). Områdets södra del erbjuder bra förhållande för kasernbyggnader. Dock lutar området österut och kan orsaka terraseringsarbeten. Med vatten och avlopp är det inga problem. Staden har inte erbjudit sig att utföra arbetet. Marken är mycket stenbunden och har en ofördelaktig lutning. Men genom stubb- och stenbrytning samt planering kan den göras användbar för körning. Den norra delen är bara användbar för fotexercis i spridd ordning.

Därefter skriver Chefen för Fortifikationskåren följande.

” Detta fält är emellertid detsamma, som jag, dock under reservation rörande de ofördelaktiga lutningsförhållandena, i mitt underdåniga memorial af den sistlidne november ansett böra af staden upplåtas till exercisfält för Norrland dragonregemente, därest detta komme att till Östersund förläggas. Båda dessa truppförband kunna således icke under nu ifrågasatta förhållanden förläggas till nämnda stad, med mindre staden erbjuder sig att upplåta ytterligare ett övningsfält.”

Den 20 februari 1893 har Sollefteå kommun erbjudit *”för bataljonens etablisement och övningsfält erforderligt jordområde, avröjt och försatt i brukbart skick”*. Detta utan att närmare ange platsen.

I september samma år erbjuder kommunen Remsle mo med en sammanlagd yta om 57,05 hektar. Kommunen erbjuder i en skrivelse den 30 oktober att erbjuda ett belopp av 30 000 kr för inlösen av det område som erfordras förutsagt att man befrias från löftet angående att röja och sätta området i brukbart skick.

”Läget är högt och sunt, marken jemn och byggnadsgrunden till förlitlig. Såsom exercisfält torde till en början den redan afröjda delen vara tillräcklig. Sedemera bör detta fält genom stubbrytning småningom och utan nämnvärd kostnad kunna utvidgas till den areal, som erfordras ensamt för trängbataljonen, utgörande högst det område, som kartan är genom röda linjer begränsadt. Härtill bör dock komma ett å skifte A. behöfligt område för skyttar, hvilket dock ännu icke närmare angifvas.”

Vad gäller vattentillgången som är viktigt för förbandet säger man följande.

” Vatten kan icke erhållas genom brunnar, däremot kan en vattenledning från källor å närliggande bergshöjder lätt beredas, eller om detta vatten icke skulle visa sig vara af fullgod beskaffenhet, hvilket först efter fortsatta undersökningar är möjligt att afgöra, genom en pumpinrättning för uppfodring av elfvatten”.

Skrivelsen tar sedan upp anläggningskostnaderna i Sollefteå och Östersund.

Kostnaderna för en etablering i Sollefteå uppskattas till 370 000 kr. Då ingår också kostnader för vatten och en eventuell pump för älvvatten. I Östersund uppskattas kostnaderna till 400 000 kr + eventuella kostnader för att dra fram vatten och avlopp till området vilket Östersunds stad inte vill så för. Slutsatsen är att det blir betydligt dyrare att etablera förbandet vad gäller anläggningskostnaderna till Östersund.

Vad gäller underhållskostnaderna bedöms att de blir något lägre i Sollefteå genom att kommunens förbindelser vad beträffar sjö och landtransporter underlättar tilltransport av förnödenheter.

Det mildare klimatet i Sollefteå gör också att övningar kan bedrivas under en längre tid på året. Bra sjukvårdsutbildning kan erbjudas i Sollefteå fullt i jämförelse med Östersund.

När det gäller samverkan med andra förband har Östersund en fördel eftersom A 4 är förlagt till staden. Det erbjuder också umgänge mellan de olika officerskorpser. Möjlighet till både samverkan med andra förband och umgänge mellan officerskorpser kan bli verklighet även i Sollefteå om Västernorrlands regemente flyttar in till Sollefteå. Vad gäller rekrytering bör det vara fördelaktigt att bataljonen förläggs till Sollefteå eftersom det inte föreligger någon konkurrens från andra förband.

Att snabbt kunna mobilisera förbandet och sedan avtransportera det till krigsuppgiften är viktigt. Trängbataljonens har många hästar och ett stort antal fordon. Då är det viktigt att den järnväg (norra stambanan var klar till Boden 1894) som skall användas inte är upptagen av andra transporter. Om Norrlands trängbataljon skulle förläggas till Östersund skulle förbandet konkurrera med A 4, ett förband med många hästar och fordon, samt ett infanteriregemente. Vilket inte järnvägen från Östersund skulle klara av. Sjötransport via Härnösand skulle också kunna vara ett alternativ från Sollefteå.

”Med afseende å mobiliseringen synes således Sollefteå obetingadt vara att föredraga framför Östersund”.

”På grund af de större fördelar Sollefteå sålunda erbjuder i afseende å trängens utbildning och mobilisering äfvensom som den antagligen något lägra anläggningskostnad för etablissementet kan jag ej annat än i underdånighet tillstyrka, att Eders Kongl. Maj:t med antagande att de af Sollefteå kommun och municipaldistrikt gjorda anbud, behagade bestämma, att Norrlands trängbataljon må förläggas till Sollefteå, för hvilket ändamål torde erfordras det å bifogade karta inom röda linjer begränsade området jämte det erforderliga området af skiftet A. till skjutbana.”

Avslutningsvis tar Chefen Fortifikationen upp följande. Ett oeftergivligt villkor för trängens förläggning till Sollefteå är emellertid att densamma för såväl personal som hästar och

fordon för all framtid kan påräkna avgiftsfri passage över bron över Ångermanälven. Ingen avgift skall heller tas ut av byggnadsarbetarna och alla materialtransporter till byggarbetsplatsen.

Från 1893 och framåt är Sollefteå kommun mycket aktiva, På kommunstämorna från 1893 till 1898 är etableringen av Norrlands trängbataljon uppe för diskussion och handläggning. Från Östersunds sida kan man inte se någon större aktivitet. Kanske är det så att möjligheten att till Östersund få ett dragonregemente gör att intresset för en etablering av Norrlands trängbataljon svalnat.

Vid Sollefteå kommunstämma 1893 den 3 januari kan man läsa följande. Man har haft "spaning" på hur Östersund agerar och man är införstådd att fortfarande finns ett intresse från Östersund vad gäller Norrlands trängregemente. Nu tar man hjälp av landshövdingen.

"- frågan, varav kommunens framtida utveckling och förkovran i väsentlig grad berodde, skulle vara att förvänta om länets vördade Hövding, herr Landshövdingen och kommandören Gustaf Ryding tilläte, att kommunen finge anförtro vården av denna sin livs fråga för att av hans mogna erfarenhet, inflytelserika ämbetsställning och av alla livligt och tacksamt erkända omvårdnad om länets intressen och förkovran bringas till en för kommunen gynnsam lösning".

Den 12 februari 1893 tar kommunstämman beslut om att kommunen utan kostnad skall tillhandahåll mark för Norrlands trängbataljon. Marken skall avröjas och försatt i ett för ändamålet brukbart skick. Uppdraget att nu genomföra detta löfte går till Lasarettssysslomannen O Neander, Bankkamreren Th Engströmer och Hemmansägaren Carl Grafström. Redan den 13 januari 1893 finns ett kontrakt upprättat varigenom Severin Edemark för en köpesumma av 7000 kr säljer till Sollefteå kommun hemmanet 3 seland under Nr 3 i Remsle by.

Protokoll från kommunnämndens i Sollefteås sammanträde den 16 mars 1893 å Appelbergs hotell bekräftar detta köp.

Efter köpet av Edemarks mark visade det sig att Edemark hade en skuld på 5786,78 kr. Kommunen övertog denna skuld och till Edemark utbetalades endast 1213,22 kr kontant.

Den 26 mars 1893 konstaterar kommunen att det inte finns mera pengar i kassan för utgifter i samband med etableringen av Norrlands trängkår. Man tar då beslut att ta upp ett lån på 5000 kr med en avbetalning under loppet av fem år.

Vid kommunstämman den 17 september 1893 tar kommunen följande beslut.

"Under förutsättning att Kungl Maj:t skulle pröva skäligt i Nåder besluta att till Remsle mo i Sollefteå socken förlägga Norrlands trängbataljon och annat Norrländskt regemente eller Militäretablissemang, beslöt kommunalstämman att kostnadsfritt överlämna avröjt jordområde å den i detta protokoll bilagda karta betecknad med Litt A,B,C innehållande en areal av 57 hektar 5 ar eller 115 tunnland 15 kappland eller därest Norrlands trängbataljon blir förlagd till Remsle mo, det jordområde av förenämnda areal, som anses för ändamålet erforderligt."

Den 29 oktober 1893 tas ett beslut att om inte inköpt mark skulle vara tillräcklig för etableringen av bataljonen så är man beredd att ta upp ett lån (ej preciserat) som då skall amorteras på 20 år. Vid samma kommunstämma anslås ett belopp av 30 000 kr, villkorat med att kommunen befrias från förbindelsen angående markens avrödning och försättning i brukbart skick.

Kommunstyrelsen den 15 januari 1894 tar beslut enligt av Chefen för kungl Fortifikationen framställda om Norrlands trängbataljons förläggning. Man medger avgiftsfri trafik över bron över älven för all framtid för såväl personer som hästar och fordon och även för arbetspersonal under byggnadstiden och för materieltransporter.

Den 9 februari 1894 är en stor dag för Sollefteå. En skrivelse från Kungl. Maj:t med beslut att etablera Norrlands trängregemente ställs till *”Chefen för fortifikationen angående uppgörande af ritningar och kostnadsförslag till erforderliga kasern- och skoletablisement för vissa truppförband”*.

Skrivelsen från Kung Maj:t behandlar inte bara etableringen av Norrland trängbataljon utan tar också upp övriga förbandsetableringar som skall genomföras i hela Sverige. I skrivelsen kan man också konstatera att etablering av Norrland Dragonregemente skolor och chefsexpedition går Östersund förbi. Regimentet skall etableras i Umeå!

Beslutet är undertecknat av Konungen Oscar och av Krigsministern Axel Rappe.

Kommunstyrelsen 25 februari 1894. Konstaterar att Kungl Maj:t den 10 (9) februari funnit gott i nåder besluta att Norrlands trängbataljon skulle komma att förläggas till Sollefteå.

Man beslöt då att det lånebelopp man tidigare diskuterat skall uppgå till 30 000 kr och att det skall avbetalas under loppet av trettio år från den dag lånet beviljas. Tidigare nämnda personer får uppdraget att handlägga frågan.

Herrar Th Engströmer, C Grafström och Neander uppdras den 27 mars samma år fortsätta sitt arbete för att köpa in jord för bataljonens etablering. Man godkänner bl.a. köpekontrakt (till pris de finna lämpligt) från den 15 september med hemmansägare Anders Hansson och torparen bror Aronsson.

Vid samma kommunstämma bemyndigas kommunalnämnden att ta tillfälliga lån fram till det att amorteringslånet erhålls.

En expropriationsnämnd beslutas om den 6 oktober 1894. Uppdraget är att träffa ackord och förlikningar samt för övrigt vid rikes domstolar och exekutionssäten föra kommunens talan i alla mål, som med denna fråga kunna äga sammanhang och utdrag av protokollet skall utgöra fullmakt.

Vid kommunstyrelserna den 25 mars, 19 maj 1895 och den 3 maj 1896. Hanteras inköp av mark, hus mm för att underlätta etableringen av Norrlands trängbataljon. Den 3 maj 1896 tas beslut om att upprätta kontrakt angående kommunens överlåtelse av jord å Remsle mo för Norrlands trängbataljons behov.

1895 påbörjades bygget av kasernområdet.

Vid kommunstämman den 2 november 1896 föredrogs förslag till kontrakt mellan Kungl Armeöverstyrelsens Fortifikations Departement å Kungl Maj:ts och Kronans vägnar å ena samt Sollefteå kommun och Municipaldistriktets ombud å andra sidan angående jord mm. Remsle mo i Sollefteå socken för Kungl Norrlands trängbataljons behov.

Två undantag och förbehåll finns.

1. *"Kommunen förbehöll sig rätten att avbärga högröda å den del av skjutbanan, vilket ligger i backslutningen mot Ångermanälven samt*
2. *Kommunen fransäger sig skyldigheten att om den över det till skjutbana bestämda området gående landsvägen skulle till följd av skjutbanans begagnande komma att omläggas i annat läge, bekosta densamma omläggande alldenstund något åtagande från kommunens sida varken medgivet eller ifråga satt."*

1897 var kasernområdet i huvudsak klart för inflyttning

I en skrivelse till kommunstämman den 27 mars 1898 har herr kapten Adam Hårleman på uppdrag av Chefen för Norrlands trängbataljon att ta upp frågan om den allmänna väg omkring den blivande skjutbanan. Stämman diskuterar frågan och framhåller att det inte bör vara ett så stort problem om vägen skulle stängas av under kortare tider då skjutbanan används. Kommunen utser Ingenjören Axel Gisslén och O Neander att jobba med denna fråga. Uppdraget är att titta på vägens utsträckning på stället och göra nödiga förändringar på den befintliga kartskissen.

T 3 ankomst till Sollefteå år 1898

Den 5 maj avgick militärtåget från Stockholm till Sollefteå. Två dagar senare kom tåget fram till sin slutstation Sollefteå.

Så här stod det i lokalpressen: Gårdagen (7 maj) en stor dag mot att bli en betydande militärstad. Hela samhället firade begivenheten. Tåg med 30 vagnar ångade in. Kanonsalut från Appelbergsnipan. Dock, den fåtaliga truppen imponerade inte på stadens invånare. Först när bataljonens hästar skulle urlastas blev det lite av en cirkus. Bataljonen bestod av 42 man, 20 underofficerare, 12 officerare, 2 läkare och 1 veterinär.

Allt var nytt på förlägningsplatsen. Stall där man kunde vattna hästarna, ljust och trevligt ridhus med sågspånsbotten där man kunde ramla mjukt. Övningsplats var kaserngården. Västra fältet var ett ojämnt kalhygge med mycket stubbar som måste brytas bort. Många soldattimmar gick åt de närmaste åren för att få till ett bra övningsområde.

Bataljonsstaben förlades i det nybyggda kanslihuset. Trängkomp och sjukvårdskomp låg förlagda i Södra kasern (36 vpl./komp). 1901 utökades bataljonen med ytterligare ett trängkompani. Samtidigt ändrades namnet till Kunglig Norrlands trängkår.

Det var "södra kaserngården" som hade byggts upp. Inget staket fanns runt kasernerna.

Däremot tyckte underofficerarna enligt Lt. Lindvall att man bytt ner sig vad gäller förläggning. Mycket sämre än på Fredrikshov. Två familjer i en "torparstuga". Ogifta fick bo

”vägg i vägg” med de värnpliktiga. Logementen för de värnpliktiga var trånga. Slutordet var: ”Hur kunde man bygga något sådan nu sent på 1890-talet”.

Underofficersmässen (*Tidigare kakelugnsmästare A Öhmans mangårdsbyggnad*) var **manskapsmäss**. Här serverades öl, porter och vin! **Underofficersmässen** fanns överst i Södra kasern. **Officersmässen** fanns i kanslihuset på andra våningen.

Med tiden blev allt bättre. Så här säger Lt. Lindvall: *”å den på Ångermanälvens norra strand liggande Remsle mon var också unik genom sin naturskönhet. Det höga och fria läget samt en synnerligen anslående utsikt över den vackra Sollefteådalen och älven med sina branta, delvis skogsklädda stränder gör dessutom detta kasernetablissemang till ett av de vackraste i riket”*.

Jan Bergström